

Bygherrerapport

Ramsøbakken, etape III. Bebyggelsesspor fra bronze- og jernalder.

Fig. 1. Udgravningsfeltet set fra nordvest. – Foto: Roskilde Museum.

ROM 2267
'RAMSØMAGLEVEJ III'
Bebyggelse, YBA/JA
Stednr.: 02.01.04-19
Matr.nr.: delareal af 2a og 3e, Gadstrup by.
Gadstrup Sogn
Ramsø Herred
Københavns Amt

© Roskilde Museum

Fig. 2. Lokaltiteten markeret på landkortet. – © Kort- & Matrikelstyrelsen.

Baggrund

Foranlediget af byggemodning på Ramsøbakken, umiddelbart vest for Gadstrup, foretog Roskilde Museum i januar 2008 en systematisk forundersøgelse af det berørte område, der androg i alt ca. 30.000 m². To tidligere forundersøgelser umiddelbart nord for området foranledigede i begge

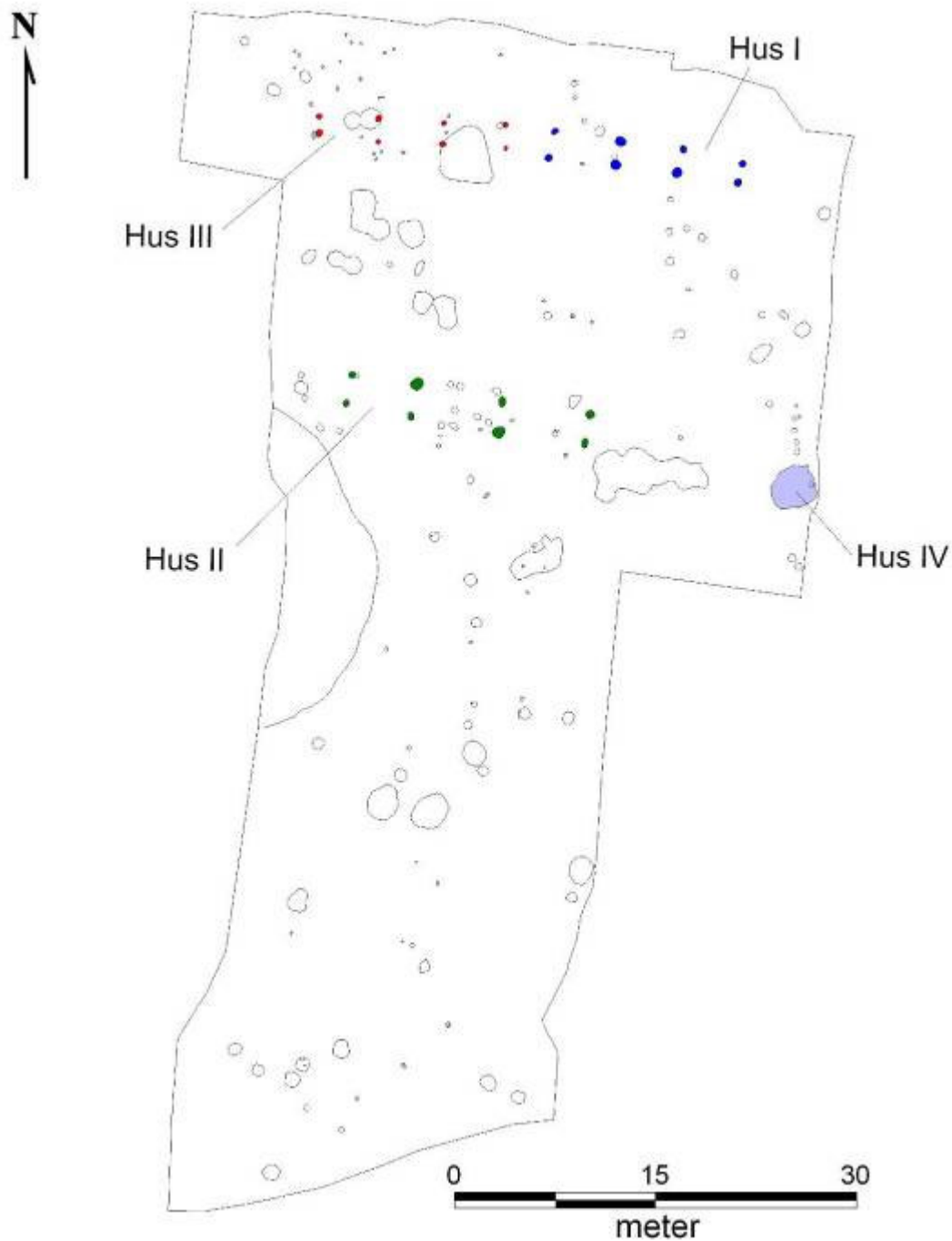
tilfælde arkæologiske nødudgravninger: ROM 2267 Ramsømaglevej etape I og II (i hhv. 2004 og 2006). Her udgravedes bebyggelse fra bronzealder, yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder. Etape III var beliggende på lokalplanområdets højeste punkt. Den arkæologiske forundersøgelse afdækkede her bebyggelsesspor fra bronze- og jernalder. På basis af disse resultater iværksattes i april 2008 en egentlig arkæologisk nødudgravning.

Udgravningens resultater

Der, hvor forundersøgelsen havde afdækket forhistoriske anlægsspor blev med gravemaskine afdækket et område på ca. 3.300 m² i form af et rektangulært nord-syd orienteret udgravningsfelt, med udvidelser mod øst og vest i den nordlige halvdel. Under muldlaget viste sig i alt 158 anlæg, hvoraf 21 udgik ved nærmere undersøgelse. Af de resterende 137 kunne 87 registreres som stolpehuller, 36 som gruber, 11 som kogestensgruber, 1 som grubehus (hus IV), 1 som brønd eller grube samt 1 som en naturlig lavning. Blandt stolpehullerne kunne erkendes i alt 3 langhuse (hus I-III).

Hus I

Hus I består af fire sæt tagbærende stolper, der danner et parallelt forløb, dog let indsnævret i østenden. Den totale længde er 18,5 m. Den generelle bredde mellem stolpehullernes yderkanter er 2,5 m, i østenden dog 2 m. De tagbærende sæts indbyrdes afstand er 4,75-5 m fra centrum af stolpehullerne. Stolpehullerne er generelt relativt ensartede. Dybden veksler fra 26-55 cm, mens diameteren varierer fra 45-77 cm. Fylden er relativt lys og sandet. Nedgravningerne har primært lodrette sider og flad bund. Huset er orienteret ca. Ø-V.

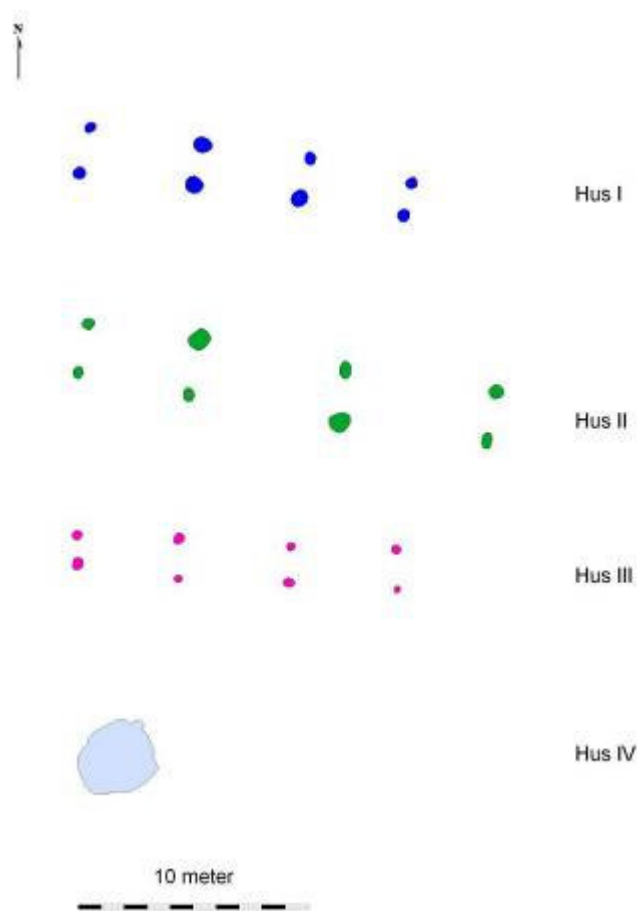

Fig. 3. Plan over udgravningsfeltet med alle registrerede kulturhistoriske anlæg. Husene er særskilt markeret. – Tegning: Roskilde Museum.

Hus II

Hus II består af fire sæt tagbærende stolper, der danner et let krumt forløb. Den totale længde er 18,5 m. Den generelle bredde mellem stolpehullernes yderkanter er 2,75 m i enderne. De tagbærende sæts indbyrdes afstand er 5-6,5 m fra centrum af stolpehullerne. Stolpehullerne er afvekslende i størrelse, dog generelt ret store. Dybden veksler fra 20-71

cm, mens diameteren varierer fra 32-101 cm. Fylden består især af gråbrunt, sandet ler. Nedgravningerne har primært lodrette sider og flad bund. Huset er orienteret ca. Ø-V.

Fig. 4. Oversigt med de tre langhuse og grubehuset. – Tegning: Roskilde Museum.

Hus III

Hus III består af fire sæt tagbærende stolper, der danner et parallelt forløb. Den totale længde er 14,25 m. Den generelle bredde mellem stolpehullernes yderkanter er 2 m, dog blot 1,75 m i vestenden. De tagbærende sæt indbyrdes afstand er 4,5-4,75 m fra centrum af stolpehullerne. Stolpehullerne er generelt ensartede. Dybden veksler fra 35-55 cm, mens diameteren varierer fra 22-60 cm. Fylden består især af gråbrunt, leret muld. Nedgravningerne har primært lodrette sider og flad bund. Stolpehullerne adskiller sig

markant fra hus I og der er således ikke tale om en regulær fortsættelse af dette hus. Før udgravning syntes hus III at have mere karakter af et såkaldt saddeltagshegn, end et egentligt hus. Stolpehullerne lader dog til at være for dybe til dette. Huset er orienteret ca. Ø-V.

Hus IV

Hus IV er en nedgravet værkstedshytte – et såkaldt *grubehus* – med to tagbærende stolper. Det har en cirkulær til rektangulær grundplan. Længden mellem de tagbærende er 2,9 m, mens grubens nedgravning er 2,6 m bred. Et egentligt gulvlag kunne ikke iagttages. Der blev dog gjort en række fund i opfyldet: en saks, en benknep (eller spillebrik), keramik, jernslagge samt fauna og trækul. Et vægforløb kunne ikke registreres. Huset er orienteret ca. Ø-V.

Fig. 5. Grubehuset set fra nordøst. Gruben anes som en svag nedgravning. En gennemgående balk står tilbage mens det østlige, tagbærende stolpehul ses i forgrunden. – Foto: Roskilde Museum.

Gruberne

I en del gruber fremkom fund, der har betydning for dateringen af lokaliteten. Her skal blot fremhæves de vigtigste. I den sydlige del af feltet, modsat bebyggelsen, fremkom de mest signifikante fund i et antal veldefinerede og uafhængige gruber.

A73, der var kraftigt præget af store linser med brændt ler, rummede i bunden et stort fragment af en ildbuk, en ornamenteret lerblok samt det meste af et lille kar med påsatte ”ører” til ophængning. Karret skal formentlig dateres til overgangen mellem bronzealder og førromersk jernalder.

A122 rummede bl.a. størstedelen af et kar, knust af en stor sten, der ikke var jordfast. Karret er enleddet, med let indadsvajet rand og kraftig beklaskning op til randen. Det skal formentlig dateres til overgangen mellem bronzealder og førromersk jernalder.

A129 indeholdt det meste af en karside fra et toleddet kar med udadsvajet hals og rund bug. Lille, kort lodret afsat rand. Beklaskningen, der er ført op til randen, er ret grov. Karret skal formentlig dateres til overgangen mellem bronzealder og førromersk jernalder.

I feltets nordlige del, især nær hus I og III, fandtes også gruber. Disse fremstod – i modsætning til ovennævnte – oftest amorfe i overfladen og bestod da også hver især ofte af flere samtidige nedgravninger. Disse gruber kendetegnedes ved en gråbrun, sandet fyld og få fund af usignifikant keramik.

Sidst bør også A81 nævnes, der fremstod som et stort fyldskifte med flere koncentrationer af brændt ler i fladen. Ved udgravning kunne det konstateres, at der under det store fyldskifte fandtes en mindre, samtidig nedgravning til 130 cm dybde. De nederste lag var påvirkede af stillestående vand og der er formentlig tale om en brønd.

Fig. 6. Lodret profil gennem gruben A73, hvori der fandtes fragmenter af ildbuk, ornamenteret lerblok samt et lille kar. – Foto: Roskilde Museum.

Konklusion

På lokaliteten Ramsømaglevej III blev der fundet spor efter mindst to adskilte forhistoriske perioder: der var affaldsgruber fra overgangen mellem yngre bronzealder og førromersk jernalder, dateret på grundlag af keramik. Endvidere fandtes der tre langhuse, som ikke indeholdt signifikante fund, men som på grundlag af deres konstruktion må dateres bredt til slutningen af romersk jernalder eller germansk jernalder. Om grubehuset skal opfattes som en del af sidstnævnte bebyggelse, eller er yngre, er uvist. De tre langhuse har formentlig udgjort en jernaldergård.

De afdækkede fortidsminder stemmer overens med forventningerne efter etape I og II, hvor der blev afdækket bebyggelse fra overgangen mellem yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder samt gruber fra bronzealderen. Begge undersøgelser viste, at aktivitetsområdet strakte sig sydpå. Med etape III er dette område blevet afdækket, men stadig ikke afgrænset mod syd. Dette henligger indtil videre som dyrket mark/landzone. Såfremt denne status ændres, bør de arkæologiske undersøgelser af lokaliteten fortsætte.

Udgravningens betydning

Forhistorien har gennem tiderne sat sine spor på kulturlandskabet omkring Ramsødalen. Det gælder især gravhøjene fra yngre stenalder og ældre bronzealder. Nogle af disse monumenter ses markant i landskabet i dag, mens langt de fleste er bukket under for tidens tand – pløjning, gravning og stenhugst. Også den yngre stenalderens bopladser kendes fra området, bl.a. ved Ramsømagle sø, Ramsøgårde og Brørdrup. Men de kulturhistoriske spor fra yngre bronzealder og jernalder er få og spredte – altså fra år 1000 f. Kr. og frem. Udgravningerne ved udstykningen på Ramsøbakken er medvirkende til at berige vores viden om disse perioder i Gadstrup og omegn.

Landskabet

Bebyggelsen ved Ramsøbakken ligger nær toppen af en nordvendt, jævn skråning ned mod Ramsødalen, hvori Langvad å har sit løb ca. 24 m.o.h. Mod syd præges landskabet af et plateau på ca. 40 m.o.h. mellem landsbyerne Gadstrup, Ramsølille og Ramsømagle.

Det konkrete område henlås dels som græsmark, dels som pløjet/harvet mark. Koterne ligger mellem 41.30 og 44.66 m (DVR 90). Terrænet består af et relativt jævnt plateau, præget af en markant bakkeknold ved den østligste afgrænsning. Undergrunden består mestendels af gulbrunt ler med enkelte større sten. Muldlaget er generelt tyndt: 20-30 cm. I toppen af undergrunden ses nutidens pløjespor. Der er således tale om et temmelig nedpløjet område.

Forløb, opmåling og dokumentation

Den arkæologiske udgravning forløb fra mandag d. 28. april til fredag 23. maj d.å. Afrømning med gravemaskine foregik i flere etaper: 28.-30. april, 5. maj samt 13. maj. Vejret var generelt solrigt, relativt stille og varmt, afbrudt af en enkelt dags kraftig heldagsregn.

På udgravningsfeltet etableredes efter endt afrømning et traditionelt koordinatsystem med udgangspunkt i koordinat 500/1000 og med x-aksen og y-aksen stigende mod hhv. øst og nord. Målesystemet markeredes med søm og blev fæstnet med GPS i UTM zone 32 Euref 89. Med GPS etableredes også et absolut fikspunkt med koten 43.07 m DVR 90.

Ved afrømningen anvendtes en gravemaskine på bælder forsynet med en 1,75 m bred rabatskovl. Erkendte anlæg blev indridset med skovl og markeret med bambuspinde. Fladen blev tegnet på tegnefolie i 1:50. Anlæg blev efterfølgende nummereret med fortløbende A-numre. Anlæg, som indgik i erkendelige konstruktioner, blev snittet på tværs af dennes længderetning. Udvalgte anlæg blev tømt. Udgravning foregik med spade/skovl, til dels greb, når stenet fyld forekom. Større gruber blev udgravet med minigraver med en 100 cm rabatskovl. Såfremt fund påtræffedes, blev graveske anvendt. Anlæg, hvoraf mere end 5 cm var bevaret, blev tegnet på tegnefolie i målestok 1:10. Hjemtagne fund blev efterfølgende fortløbende x-nummereret. Fotos blev taget med digitalt spejlreflekskamera.

Udgravningens data

Ansvarlig for undersøgelsen var Roskilde Museum v/ arkæolog, cand. mag. Ole Thirup Kastholm assisteret af stud. mag. Nikolaj Wiuff Kristensen og stud. mag. Charlotte Bruun Petersen fra Københavns Universitet, der begge medvirkede til efterbearbejdningen. Arkæolog, cand. mag. Lisbeth G. Langkjær har endvidere assisteret ved indtastning af data. Museumstekniker Cille Krause har forestået opmålingsopgaver med GPS samt efterfølgende digitalisering af udgravningsplaner. Bemandet gravemaskine på bælder samt ubemandet minigraver blev stillet til rådighed af bygherre.

Udgifter til forundersøgelsen og den efterfølgende arkæologiske nødudgravning blev i henhold til museumslovens § 26 stk. 2 og § 27 stk. 4 afholdt af bygherrerne, Erik Svendsen og Anders Nielsen, Køgevej 185A, 4621 Gadstrup. Sagens originaldokumentation opbevares på Roskilde Museum under j. nr.: ROM 2267.

Ole Thirup Kastholm

Arkæolog, cand. mag.

Roskilde Museum

Tidstavle

År	Periode	
1500	Nyere tid	Nyere tid
	Middelalder	Middelalder
1050	Vikingetid	Yngre jernalder
900		
775/800	Germansk jernalder	Ældre jernalder
530		
375	Romersk jernalder	Ældre jernalder
160		
Kr.f.	Førromersk jernalder	
500	Yngre bronzealder	Bronzealder
1000	Ældre bronzealder	Bronzealder
1700	Senneolitikum	Yngre stenalder
2400	Stridsøksekultur/ Enkeltgravskultur/ Mellemlolitikum B	Yngre stenalder
2800	Tragtbægerkultur/ Mellemlolitikum A	
	Grubekeramisk kultur	
3200	Tragtbægerkultur/ Tidlig neolitikum	Ældre stenalder
3900	Ertebøllekultur	
5400	Kongemosekultur	Ældre stenalder
6800	Maglemosekultur	
9000	Ahrensburgkultur	Ældre stenalder
10.000	Brommekultur	
11.500	Federmesserkultur	Ældre stenalder
12.000	Hamburgkultur	

